

В. Б. Цеханович

ЄВРОРЕГІОНАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО: АНАЛІЗ БАР'ЄРІВ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ КАРПАТСЬКОГО ЄВРОРЕГІОНУ)

Луганський національний університет ім. Т. Шевченка

Анотація У статті розглянуто внутрішні та позовні бар'єри, що мають вплив на єврорегіональну діяльність. Проаналізовано бар'єри в Карпатському єврорегіоні. Зроблено пропозиції щодо подальшої роботи Карпатського єврорегіону.

Ключові слова: єврорегіон, транскордонне співробітництво, бар'єри єврорегіонального та транскордонного співробітництва

Abstract: The article considers internal and external barriers that have an impact on Euro-regional activities. Barriers in the Carpathian euroregion are analyzed. Proposals were made for further work of the Carpathian Euroregion.

Keywords: euroregion, cross-border cooperation, barriers to euroregional and cross-border cooperation

Єврорегіональне співробітництво відіграє важливу та актуальну роль у процесі інтеграції європейських територій та полягає в створенні мережі зв'язків, що сприяють розвитку соціально-економічного співробітництва та поступаються місцем усуненню культурних і соціальних бар'єрів в місцевих спільнотах на прикордонних територіях. Особливим компонентом гарного розвитку на прикордонних територіях є єврорегіоналізація. Суть єврорегіоналізації полягає в реалізації місцевими спільнотами спільних інтересів через кордони, а також у розумінні необхідності вирішення проблем в інституціоналізованому вимірі.

Єврорегіон – це регіон, розташований на кордоні двох або більше держав, існування якого засноване на формалізованому транскордонному співробітництву, загальних цілях урядів, а також інших інститутів і утворень, що діють на його території. Метою єврорегіону є реалізація планів транскордонного співробітництва (ТКС), що трактується як спільно вживані заходи по зміцненню і зміцненню добросусідських відносин між територіальними громадами або органами влади двох або більше договірних сторін, а також укладення угод і домовленостей, необхідних для прийняття реалізації таких планів.

Ефективність транскордонного співробітництва в єврорегіонах обумовлена великою кількістю сприятливих і несприятливих факторів. На масштаби і динаміку ТКС в основному впливають культурні, соціальні та економічні бар'єри, які можуть в тій чи іншій мірі стосуватися партнерів. Крім того, на нього впливає співпраця в галузі співробітництва. Джерелом бар'єрів також може бути навколишнє середовище. Бар'єри можуть бути класифіковані по-різному, в тому числі щодо: обмежень, типу, площі, характеру впливу. Ще одна класифікація бар'єрів виділяються наступні негативні групи факторів: економічні, географічні, інституційні, політичні та міжнародні, соціокультурні та мовні фактори.

Успіх ТКС також вимагає участі засобів масової інформації, що знижують психологічні та соціальні бар'єри. Відповідно до Європейської хартії прикордонних і транскордонних регіонів, активного прикордонного співробітництва має базуватися, зокрема, про усунення перешкод у транскордонних потоків факторів виробництва, а також умови навколишнього середовища. Проаналізувавши різні фактори, що негативно впливають на ТКС в єврорегіонах, і розділили їх на дві групи:

1. "внутрішні" бар'єри, що виникають в результаті специфічних і індивідуальних обставин, пов'язані з процесом ТКС в єврорегіонах, а також з їх партнерами. Ці обставини включають в себе

спосіб комунікації між партнерами в євро регіоні, наявність ресурсів і потенціалів для розвитку євро регіону, знання умов ТКС та потенційних вигод, що впливають з цього.

2. "зовнішні" бар'єри, як правило, не залежать від євро регіонів і партнерів ТКС, відносяться до транскордонного середовища (наприклад, правові норми, правила функціонування адміністрації, економічна і соціальна ситуація, напрямки розвитку політики згуртування Європейського Союзу, наявність європейських фондів для потреб розвитку ТКС і т.д.).

"Зовнішні" бар'єри мають найбільший вплив на економічні та екологічні завдання. Ці бар'єри значною мірою базуються на надлобному регулюванні (закон, адміністрація, політичні та економічні інтереси та конкуренція), і в меншій мірі впливають на соціальну сферу, де домінують місцеві види діяльності, такі як "люди для людей". До бар'єрів, найбільш сильно стримуючим реалізацію стратегічних завдань, відносяться: відмінності в правових і адміністративних умовах (суспільство, економіка і навколишнє середовище); відсутність державних і приватних коштів для розвитку євро регіонального співробітництва; відсутність політичної прихильності і різних інтересів регіонів і країн, а також відмінності в умовах охорони навколишнього середовища і природокористування

Оцінка можливості досягнення цілей ТКС у євро регіонах повинна бути пов'язана з аналізом всіх бар'єрів, що перешкоджають співпраці. Однак на рівні євро регіонів можна вплинути насамперед на усунення "внутрішніх" бар'єрів. На жаль, "зовнішні" бар'єри неможливо ефективно усунути за короткий проміжок часу. Тому в контексті ефективності транскордонного співробітництва в короткі терміни їх слід розглядати як постійні. У разі "зовнішніх" бар'єрів важко говорити про їх реальне та ефективне усунення на місцевому рівні із залученням органів місцевого самоврядування, неурядових організацій або підприємців. Джерелом цих обмежень насправді є норми і фактори, що сприймаються, принаймні, в регіональному або національному масштабі. Вони зачіпають всіх партнерів з транскордонного співробітництва. Проте їх негативний індивідуальний вплив залежить від моделі співпраці, статусу партнерів, досвіду співпраці та масштабів співпраці. Це умови, суворо пов'язані з підготовкою партнерів до транскордонного співробітництва, що впливають із здатності долати "внутрішні" бар'єри співпраці

Дослідницька проблема питання стосується бар'єрів, що обмежують процес ТКС в євро регіонах. На основі теоретичних передумов, виділяються "зовнішні" бар'єри, що виходять з транскордонного середовища та індивідуального середовища ТКС, а також "внутрішні" бар'єри, пов'язані з конкретними обставинами ТКС в євро регіонах. Ці бар'єри виявляються і аналізуються з посиланням на стратегічні цілі, включені в стратегії євро регіонів, реалізовані ключовими учасниками процесу ТКС. Це: регіональні та місцеві органи влади, неурядові організації та підприємці. Для вирішення дослідницької задачі був використаний приклад ТКС в Карпатському євро регіоні.

Карпатський Євро регіон один з найстаріших євро регіонів на території України. Він був створений 14 лютого 1993 року. На сьогоднішній день включає в себе 19 адміністративних одиниць п'яти країн з Центральної та Східної Європи: Польща, Словаччина, Угорщина, Україна та Румунія. Сумарна площа становить близько 154.000 км², на цій території проживає близько 16 мільйонів чоловік.

Цілями і завданнями Карпатського Євро регіону є:[1]

- організувати та координувати діяльність, сприяти економічному, науковому, екологічному, культурному та освітньому співробітництву між її членами;
- надавати допомогу в розробці конкретних проектів з питань транскордонного співробітництва між членами Асоціації у сфері взаємних інтересів;
- сприяти розвитку контактів серед населення територій, що входять до Асоціації, зокрема серед фахівців у різних галузях;
- сприяти добросусідським відносинам між членами Асоціації;
- визначати потенційні сфери для багатостороннього транскордонного співробітництва серед членів Асоціації;
- виступати посередником і забезпечувати співпрацю членів Асоціації з міжнародними організаціями та установами.

Аналізуючи економічний розвиток кожної країни слід, що різкого економічного зростання країн-учасниць та їх периферійних регіонів так і не відбулося. Політичні бар'єри, різні підходи до економічного розвитку, соціальні та інфраструктурні умови, різний рівень розвитку громадянського суспільства в державах-членах Карпатського євро регіону також проявляються як фактори, що уповільнюють і перешкоджають прогресу транскордонного співробітництва. Економічні кризи,

змінні економічні умови в межах регіону і різні рівні економічного розвитку, що впливають з цього, також вносять свій внесок в нерівномірності транскордонного співробітництва. Інфраструктурна забезпеченість Карпатського євро регіону є відсталою і нижчою за середньонаціональні показники, крім відносно розвинених залізничних мереж, що становлять історичну спадщину, і відносно хороших якостей автодорожніх мереж у Польщі та Угорщині.

Це далеко не повний перелік негативних факторів, які Карпатський євро регіон не може самостійно вирішити, але він може їх полегшити за допомогою конструктивних пропозицій тих, хто готує і приймає рішення.

На вирішення цих проблем співпраця в рамках Карпатського євро регіону не в змозі суттєво вплинути через відсутність ресурсів та недоліки законодавства. Значні зміни на території Карпатського євро регіону в економічній ситуації можна очікувати, частково, в результаті загального економічного підйому країн-сусідів, і, частково, в результаті зростання ролі фондів Європейського Союзу.

Останнє вимагає більш успішного використання програм фінансування, а членство країн ЄС у виконанні таких міждержавних програм може значно посприяти цьому.

Власні ресурси самоврядувань областей України незначні-навіть сплата членських внесків носить проблематичний характер - а присутність інших форм підтримки не має системного характеру і, в основному, пов'язана з малими проектами або залежить від особистих відносин. На думку експертів, зростання економіки можна очікувати насамперед за допомогою фондів ЄС, ефективних механізмів доступу до яких поки не розроблено.

Тому Україна повинна докласти значних зусиль, щоб реалізувати свою стратегію лобіювання в ЄС. По-перше, щоб бути ефективним лобістом, український уряд і недержавні організації повинні узгодити стратегічні пріоритети національного розвитку і пропагувати їх спільно. По-друге, потрібно з'ясувати потреби, інакше кажучи, - вартість українських реформ. Нарешті, до підтримки України в цих питаннях потрібно залучити провідні країни ЄС і звернутися до них за допомогою.

Доступ до фінансування з фондів ЄС вимагає не тільки зазначених вище передумов, а й виконання певних завдань в рамках Карпатського євро регіону. Першочерговою умовою доступу до європейських фінансових інструментів є розробка концепції сталого розвитку євро регіону на тривалий період.

Діяльність Карпатського євро регіону потрібно розглядати як перспективний проект реалізації євроінтеграційних планів України. При розробці наступної фінансової програми на 2021-2027 роки українському уряду та недержавним організаціям доречно розробити стратегію лобіювання та узгодити Стратегічні пріоритети розвитку Карпатського та інших євро регіонів. Настав час рішуче заявити про наміри України щодо європейської інтеграції та продемонструвати здатність проводити реформи швидко та якісно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Євро регіон Карпати. URL: <https://ekarpaty.com/>.

Цеханович Віктор Борисович – асистент кафедри економіки, маркетингу та підприємництва, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Старобільськ, Україна, e-mail: victor134@ukr.net

Tsekhanovych Viktor Borysovych – Assistant of Department of Economics, Marketing and Entrepreneurship, Luhansk Taras Shevchenko National University, Starobilsk, Ukraine, e-mail: victor134@ukr.net